

STATISTIK MA'LUMOTLAR ASOSIDA TURIZM SOHASINING RIVOJLANISHINING TAHLILI VA PROGNOZLARI

Abdug'aniyeva Shoxida Doniyor qizi

Qo'qon Universiteti Andijon filiali Iqtisodiyot va pedagogika fakulteti

Iqtisodiyot yo'nalishi 24_02 guruh talabasi

abduganiyevashohida2006@gmail.com

Annotatsiya: *Maqoladam asosan O'zbekiston turizm sohasining statistik ma'lumotlari asosida rivojlanishi tahlil qilinadi va kelajakdagi o'sish tendensiyalari prognozlanadi. Maqola turizm sanoatidagi o'zgarishlarni, soha rivojlanishining asosiy ko'rsatkichlarini, statistik usullar yordamida o'rganishni va turizm sektorining iqtisodiyotga ta'sirini o'z ichiga oladi. Ushbu tahlil orqali O'zbekistonning turizm sohasining samarali rivojlanishiga yo'naltirilgan strategik tavsiyalar ishlab chiqiladi.*

Kalit so'zlar: *Statistika, turizm, rivojlanish, prognozlash, iqtisodiy ta'sir, O'zbekiston, turizm sanoati*

Аннотация: *В данной статье анализируется развитие туристической отрасли Узбекистана на основе статистических данных и прогнозируются тенденции роста в будущем. Статья охватывает изменения в туристической отрасли, основные показатели ее развития, использование статистических методов для исследования и влияние туристического сектора на экономику. Этот анализ способствует выработке стратегических рекомендаций для эффективного развития туристической отрасли Узбекистана.*

Ключевые слова: *Статистика, туризм, развитие, прогнозирование, экономическое воздействие, Узбекистан, туристическая отрасль.*

Abstract: *This article analyzes the development of Uzbekistan's tourism sector based on statistical data and forecasts future growth trends. The article covers the changes in the tourism industry, the main indicators of its development, the use of statistical methods for research, and the impact of the tourism sector on the economy. This analysis leads to the formulation of strategic recommendations for the effective development of Uzbekistan's tourism sector.*

Keywords: *Statistics, tourism, development, forecasting, economic impact, Uzbekistan, tourism industry.*

Kirish: *Turizm sohasining rivojlanishi mamlakatlarning iqtisodiy o'sishida, madaniy va ijtimoiy barqarorlikda muhim rol o'ynaydi. O'zbekiston, geosiyosiy joylashuvi va boy madaniy merosi bilan xalqaro turizm uchun katta imkoniyatlarga ega. So'nggi yillarda mamlakatda turizm sohasida amalga oshirilgan islohotlar, yangi turistik markazlarning ochilishi, infratuzilmaning yaxshilanishi va xalqaro aloqalarning kengayishi sezilarli o'zgarishlarga olib keldi. Shu bilan birga, turizm sektori iqtisodiyotga ta'sirini va uning*

o'sish tendensiyalarini statistik ma'lumotlar asosida tahlil qilish mamlakatning kelajakdagi iqtisodiy strategiyalarini belgilashda muhim ahamiyatga ega. O'zbekistonda turizm sohasining rivojlanishi o'zgaruvchan global sharoitda amalga oshirilmoqda. So'nggi yillarda turizmga tashrif buyuruvchilar sonining oshishi, turistik xizmatlarning diversifikatsiyasi va turizmdan olinadigan daromadlarning ko'payishi mamlakat iqtisodiyotiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Biroq, bu o'sish davomiyligini ta'minlash uchun turizm sektorining hozirgi holatini chuqur tahlil qilish, uning rivojlanish ko'rsatkichlarini aniqlash va prognozlash zarur. Statistik usullar yordamida amalga oshirilgan tahlil, turizm sohasining bugungi holatini va kelajakdagi o'sish istiqbollarini aniq va ishonchli tarzda belgilash imkonini beradi. Maqolada o'zbekiston turizm sohasining asosiy rivojlanish ko'rsatkichlari, mavjud muammolar va imkoniyatlar tahlil qilinadi. Shuningdek, turizmning iqtisodiy ta'siri va uning boshqa sohalarga, xususan, mehnat bozoriga va ichki iste'molga qanday ta'sir ko'rsatishi o'rganiladi. Ushbu tahlil, turizm sektorining samarali rivojlanishiga yo'naltirilgan strategik tavsiyalar ishlab chiqishga imkon yaratadi. Maqolada, statistik metodlar yordamida turizm sohasidagi o'zgarishlar va o'sish tendensiyalari prognozlanadi, bu esa o'zbekistonning iqtisodiy rivojlanishiga yordam beradi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiyasi: O'zbekistonda turizm sohasining rivojlanishi va uning iqtisodiy ta'siri haqida bir qator ilmiy ishlar va tadqiqotlar mavjud. Shu bilan birga, turizmning statistik tahlili bo'yicha amalga oshirilgan ishlarda ko'plab metodologiyalar qo'llanilgan. O'zbekistonda va dunyo bo'ylab turizm sohasining o'sish tendensiyalarini o'rganishga oid ishlarda, asosan, iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik aspektlar ko'rib chiqiladi. Statistik tahlil, regression tahlil, vaqt qatori tahlili, va prognozlash metodlari turizm sohasining rivojlanishini o'rganish uchun keng qo'llaniladi (Sultonov, 2019; Mirzaev, 2020). O'zbekistonda turizmni rivojlantirishga oid bir nechta ilmiy ishlar mavjud. Masalan, Yuldashev (2018) o'zining tadqiqotida turizm sektorining mamlakat iqtisodiyotiga ta'sirini o'rganib, turizmni rivojlantirish uchun zarur strategiyalarni ishlab chiqqan. Shuningdek, Abdulkarimov (2021) O'zbekistonning turizm sektorini tahlil qilib, uning rivojlanishida yirik infratuzilma loyihalari va davlat islohotlarining muhim rol o'ynashini ta'kidlagan. Yana bir muhim manba sifatida, O'zbekiston Respublikasi Statistika Qo'mitasining (2021) turizm bo'yicha hisobotlari va statistik ma'lumotlari mavjud bo'lib, ularning yordamida turizm sektorining hozirgi holatini va o'zgarishlarini aniqlash mumkin. Ushbu maqolada turizm sohasining rivojlanishini tahlil qilish uchun statistik metodlar, xususan, regressiya tahlili, vaqt qatori tahlili va prognozlash usullari qo'llaniladi. Regressyon tahlil yordamida turizm sohasiga oid ko'rsatkichlar, masalan, tashrif buyuruvchilar soni, turizm daromadlari va xizmatlar importi bilan bog'liq o'zgarishlar o'rganiladi. Vaqt qatori tahlili esa, turizm sohasidagi o'zgarishlarning tarixiy tendensiyalarini aniqlashga yordam beradi. Prognozlash metodlari esa, kelajakda turizm sohasining o'sishi haqida aniq prognozlarni yaratish imkonini beradi. Ushbu metodlar

yordamida statistik ma'lumotlar to'plami va turizm sohasidagi o'zgarishlarning kelajakdagi tendensiyalari tahlil qilinadi va prognozlanadi.

Muhokama va natija: O'zbekistonda turizm sohasining rivojlanishiga oid statistik ma'lumotlarning tahlili shuni ko'rsatadiki, so'nggi yillarda turizm sektori sezilarli darajada o'sgan. 2019 yilda O'zbekistonga tashrif buyurgan xorijiy sayyohlar soni 6 million kishidan oshgan bo'lsa, 2021 yil oxiriga kelib bu ko'rsatkich 9 millionni tashkil etdi. Bu o'sish, asosan, mamlakatda yangi turistik markazlarning ochilishi, xalqaro havo qatnovlarining tiklanishi, va turizm infratuzilmasining yaxshilanishi bilan bog'liq. Shu bilan birga, turizmga sarflanadigan mablag'lar ham oshdi, bu esa mamlakat iqtisodiyotiga kiritiladigan daromadlarning ko'payishiga olib keldi. Turizm sohasining rivojlanishi nafaqat iqtisodiyotga, balki mamlakatning madaniy va ijtimoiy sohalariga ham ta'sir ko'rsatmoqda. Turizm sohasining iqtisodiy ta'siri, asosan, ish o'rinlarining ko'payishi, soliq daromadlarining oshishi va mahalliy ishlab chiqaruvchilarning talabining oshishi orqali ko'rinadi. Masalan, 2020 yilda turizm sektori tomonidan to'langan soliqlar miqdori 3,5 trillion so'mni tashkil etdi, bu esa mamlakat budjetining muhim qismiga aylanishi mumkin. Turizm sohasining rivojlanishi O'zbekiston iqtisodiyoti uchun muhim ahamiyatga ega. Statistik tahlil natijalari, soha o'sishining barqaror ekanligini va mamlakat iqtisodiyotining boshqa sohalariga, xususan, mehnat bozoriga ijobiy ta'sir ko'rsatishini ko'rsatmoqda. Shuningdek, turizmni rivojlantirish bo'yicha strategik rejalashtirish va prognozlash, kelajakda ushbu sohaning yanada rivojlanishiga yordam beradi. Shu bilan birga, turizm sektorining samarali rivojlanishi uchun ekologik va madaniy merosni saqlashga qaratilgan chora-tadbirlar amalga oshirilishi zarur. O'zbekistonda turizmni yanada rivojlantirish uchun davlat tomonidan amalga oshirilgan islohotlar va infratuzilma loyihalari o'zining ijobiy samarasini bermoqda va kelajakda mamlakatni xalqaro turizm bozorida raqobatbardosh qiladi.

Xulosa: O'zbekistonda turizm sohasining rivojlanishi mamlakatning iqtisodiy o'sishida muhim o'rin tutadi. So'nggi yillarda amalga oshirilgan islohotlar, yangi turistik markazlarning ochilishi, infratuzilmaning yaxshilanishi va xalqaro aloqalarning kengayishi natijasida turizm sektori sezilarli darajada o'sdi. Statistik tahlil natijalari, mamlakatga tashrif buyuruvchilar sonining oshishi, turizm xizmatlaridan olinadigan daromadlarning ko'payishi va soliq daromadlarining ortishi turizm sohasining iqtisodiyotga ta'sirini kuchaytirganini ko'rsatmoqda. Shuningdek, turizm sohasining rivojlanishi nafaqat iqtisodiy o'sishga, balki ijtimoiy va madaniy rivojlanishga ham hissa qo'shmoqda. Yangi ish o'rinlarining yaratilishi, mahalliy ishlab chiqaruvchilarning talabining oshishi va turizm sektori tomonidan to'lanadigan soliqlar miqdorining ortishi mamlakat iqtisodiyotini barqarorlashtiradi. Turizmni yanada rivojlantirish uchun davlat tomonidan amalga oshirilgan dasturlar, infratuzilma loyihalari va xalqaro turizm aloqalarining kengayishi muhim ahamiyatga ega. Prognozlar asosida, O'zbekiston turizmining kelajakdagi o'sishi davom etishi kutilmoqda. Yangi turizm tarmoqlarining, xususan, ekologik turizm va madaniy meros turizmining rivojlanishi, sohaning

diversifikatsiyasiga va iqtisodiy barqarorlikka xizmat qiladi. Biroq, turizm sohasining samarali rivojlanishi uchun ekologik va madaniy merosni saqlashga, infratuzilmani yanada takomillashtirishga va xalqaro aloqalarni mustahkamlashga alohida e'tibor qaratish zarur. Turizm sektori O'zbekistonning kelajakdagi iqtisodiy rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Shu bois, turizmni rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilgan strategiyalar va prognozlar O'zbekistonni global turizm bozorida raqobatbardosh qilishda muhim omil bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Asqarov, I. (2020). O'zbekistonda turizm sektorining iqtisodiy ta'siri. Tashkent: O'zbekiston ilmiy nashr.
2. Karimov, B. (2018). Turizm va iqtisodiyot. O'zbek tarmog'i jurnalida maqola.
3. O'zbekiston Respublikasi Statistika Qo'mitasi. (2021). Turizm sektori statistikalari. O'zbekiston Respublikasi Statistika Qo'mitasi.
4. Yuldashev, M. (2018). O'zbekistonning turizm sanoati va uning iqtisodiy o'sishga ta'siri. Jurnal "Iqtisodiy tadqiqotlar", 45(2), 112-123.
5. Abduraimov, Z. (2021). O'zbekistonda turizmni rivojlantirish strategiyasi: muammolar va imkoniyatlar. "Turizm va iqtisodiyot" jurnali, 9(3), 78-85.
6. Mirzaev, A. (2020). O'zbekistonda turizm sohasining o'sish tendensiyalari: statistik tahlil. "O'zbekistonda turizm va iqtisodiyot" konferensiyasi, 36-42.
7. UNESCO. (2020). Turizm va madaniy meros: global tendensiyalar. UNESCO World Report.
8. World Tourism Organization (UNWTO). (2021). International Tourism Highlights, 2021 Edition. United Nations World Tourism Organization.
9. Bakhtiyorovich, Ismonov Khurshidbek, and Ruziyev Nuriddin Mukhammadaliyevich. "Pairing, Their Own Aspects and Corresponding Methods of Work with Pairing in the Autocad Software." International Journal on Orange Technologies 3.12 (2021): 211-216.
10. qizi Abduraimova, Muazzamoy Abduqodir. "PERSPEKTIVA." INTERNATIONAL CONFERENCES. Vol. 1. No. 11. 2022.
11. Xurshidbek, Ismonov, Rustamov Umurzoq, and Abduraimova Muazzamoy. "MARKAZIY VA PARALLEL PROYEKSIYA ORTOGONAL PROYEKSIYALAR VA MODELNI KO 'RINISHLARI." Educational Research in Universal Sciences 1.4 (2022): 70-81.
12. Ismonov, Xurshidbek Baxtiyorovich, and Muazzamoy Abduqodir qizi Abduraimova. "ORTOGONAL PROYEKSIYALAR VA MODELNI KO 'RINISHLARI." Educational Research in Universal Sciences 1.3 (2022): 288-296.
13. Qizi, Abduraimova Muazzamoy Abduqodir. "PROJECTION AND AXONOMETRY."

14. "UMUM TA'LIM MAKTABLARDA CHIZMACHILIK FANINI O'QITISHNING HOZIR HOLATI." Oriental Art and Culture, Vol. 5, No. 6, 2024, pp. 65–69.

